

فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی

سال دوازدهم، شماره سوم، تابستان ۱۴۰۰ (پیاپی ۴۸)

ارائه الگویی برای شکل‌گیری اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان دبیرستانی

محمود حسنی^۱، سید احمد هاشمی^۲ و مهدی باقری^۳

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، ارائه الگویی برای شکل‌گیری مدل اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر تهران در سال ۱۳۹۹ می‌باشد. روش تحقیق از نظر هدف کاربردی، از نوع آمیخته (کیفی - کمی) انجام شد. حجم نمونه در بخش کیفی ۱۴ نفر از صاحب‌نظران، خبرگان و کارشناسان حوزه تعلیم و تربیت بودند که به‌طور هدفمند انتخاب شدند و با آن‌ها مصاحبه نیمه ساختاریافته صورت گرفت. به‌طوری‌که داده‌های لازم بر اساس اشباع نظری جمع‌آوری گردید و در بخش کمی از پرسشنامه محقق ساخته با ۱۱۰ گویه و به طیف لیکرت نسبت به جمع‌آوری داده‌ها اقدام شد. یافته‌های این تحقیق عبارت‌اند از اینکه در شکل‌گیری اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان، عواملی همچون مثبت‌اندیشی، انضباط اجتماعی، احترام، تعهد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انعطاف‌پذیری، حمایت اجتماعی، کمال‌گرایی، ثبات هیجانی، خودکارآمدی، اعتماد به نفس، تطابق‌پذیری با محیط مدرسه، کنجکاوی، وفاداری به ارزش‌ها، مصمم بودن، انضباط کاری، پشتکار، مهربانی و تواضع شناسایی گردید و بر اساس تحلیل آماری استنباطی در بخش کمی مورد تأیید قرار گرفتند. بنابراین برای اینکه شکل‌گیری اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان در مدارس رشد و توسعه پیدا کند، باید تمام عوامل مطروحه در مدارس به‌طور هماهنگ توسعه پیدا کنند. زیرا دستیابی به رشد و توسعه فرهنگ اعتماد اجتماعی، مستلزم آن است که نظام آموزش و پرورش از برنامه‌ریزی دقیق با نیازهای جامعه برخوردار باشد.

واژگان کلیدی: اعتماد، اعتماد اجتماعی، مدارس

^۱ گروه مدیریت آموزشی، واحد بین‌المللی کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، جزیره کیش، ایران.

^۲ دانشیار گروه علوم تربیتی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران.

^۳ دانشیار گروه مدیریت دولتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران.

مقدمه

اعتماد مقدمه ارتباط با دیگران و نگرش نسبت به خود و دنیای اطراف است که بر رفتار و اعمال ما تأثیر می‌گذارد. ریشه این نگرش نظریه اریکسون است که بیان می‌دارد: «اعتماد از تجربیات اولیه دوران کودکی حاصل می‌شود و جزء ارکان ضروری شکل‌گیری هرگونه رابطه‌ای است.» (بهرنگ ۱۳۹۴) برای تداوم یک رابطه باید به گونه‌ای قابل اعتماد عمل کرد یا رفتاری قابل اعتماد داشت (بارون ۲۰۱۱). انسان به حکم اینکه موجودی اجتماعی است و تمایل به زندگی اجتماعی، ریشه در فطرت او دارد، ناگزیر از برقراری ارتباط با دیگران است، تا در پرتو آن بتواند مشکلات و نارسایی‌هاش را برطرف کند و به‌طور متقابل در رفع مشکلات و کاستی‌های متعدد دیگران مؤثر باشد. اعتماد یکی از جنبه‌های مهم روابط انسانی و زمینه‌ساز مشارکت و همکاری میان اعضای جامعه است (کفاشی و همکاران ۱۳۸۸).

اعتماد اجتماعی، مشارکت را در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی سرعت می‌بخشد و تمایل افراد را برای همکاری با گروه‌های مختلف جامعه افزایش می‌دهد. اعتماد را می‌توان هسته و خیرمایه اصلی سرمایه اجتماعی به‌شمار آورد.

مدرسه، اساس و زیربنای هرگونه توسعه و تغییر در جامعه به‌شمار می‌رود. زیرا با تربیت و شکوفایی استعدادها، خلاقیت، تفکر خلاق و قدرت حل مسأله در دانش‌آموزان، جامعه به تدریج به سمت شکوفایی، بالندگی و توسعه رهنمون می‌شود. زیرا آموزش و پرورش، زمینه‌ساز رشد فکری، اخلاقی، فرهنگی و تربیتی انسان‌های یک جامعه پویا است (صفری و سلیمانی ۱۳۹۸).

همه ما انسان‌ها، دارای مجموعه‌ای از نظام باورها هستیم که دنیای ما را ساختارمند کرده، به تجارب ما معنی داده و ما بدون آن‌ها سردرگم و سرگردان خواهیم بود. بعضی از باورها نشانگر یک خودپویایی هستند و دارای توان بالقوه برای تحول می‌باشند. این باورها ما را تشویق و ترغیب می‌کنند تا در جست‌وجوی اصلاح و بهینه‌سازی نقایص و رفع کمبودها برآمده و مسائل مان را حل کنیم و کمک می‌کنند تا تعیین‌کننده باشیم. این باورها همچنین نظام انگیزشی ما را منسجم و یکپارچه می‌کنند و به‌طور نیرومندی در انتخاب اهداف، مقاومت و فعالیت مداوم برای دستیابی به آن اهداف تأثیر می‌گذارند (دیویک ۲۰۰۰). لذا یکی از این نگرش‌ها به اعتماد در دانش‌آموزان برمی‌گردد که می‌تواند زمینه موفقیت علمی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را رقم بزند.

بنابراین، فرهنگ مدارس را می‌توان از لحاظ اعتماد (باورهای مشترک دانش‌آموزان - کادر آموزشی) ترسیم کرد. اعتماد تا حدودی شبیه هوا است؛ هیچ کس به آن زیاد فکر نمی‌کند؛ مگر اینکه لازم شود وجود نداشته باشد. با این حال، اعتماد در مدارس و دانش‌آموزان مهم است؛ چراکه همکاری را تسهیل می‌کند (شانن - موران ۲۰۰۱)؛ پذیرا بودن نظرات دیگران را افزایش می‌دهد (زند ۱۹۹۷)؛ از تخصص‌گرایی حمایت می‌کند (شانن - موران ۲۰۰۹)؛ ظرفیت سازمانی را افزایش می‌دهد؛ اعتماد باعث پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود و هر کسی می‌خواهد که اعتماد کند و به او اعتماد کنند. اما اعتماد معانی متعددی دارد. (هوی و میکال ۲۰۱۳؛ ترجمه سلیمانی، صفری و نظری ۱۳۹۲)

یکی از مباحث مهم در بحث اعتماد، اعتماد جمعی می‌باشد. این مقوله تاکنون در ادبیات سازمان و مدیریت بحث‌های اندکی را به خود اختصاص داده است. همچنین وضعیت اعتماد جمعی و پیامدهای آن در مدارس همچنان مبهم است. گاهی مدیران، معلمان و والدین و دانش‌آموزان ممکن است این احساس را داشته باشند که آن‌ها به اندازه کافی مورد اعتماد دیگران نیستند و این امر سطح تعهدات آنان را به شدت پایین می‌آورد. لذا شکل‌گیری اعتماد جمعی و پیامدهای آن در مدارس می‌تواند تصویر روشنی از علل احتمالی را نشان دهد. لذا سؤال اساسی در پژوهش حاضر آن است که مدل شکل‌گیری اعتماد جمعی و پیامدهای آن در مدرسه چگونه است؟ دارای چه است؟ و چه روابطی بین اجزای این مدل وجود دارد؟ انجام این مطالعه اهمیت و ضرورت زیادی پیدا کرده است.

پیشینه پژوهش

اکنون به پیشینه پژوهشی پرداخته می‌شود. اگرچه پژوهشی که دقیق به همین عنوان انجام داده باشند وجود ندارد، به پژوهش‌هایی که در این راستا صورت گرفته باشند به طور خلاصه اشاره می‌گردد:

- ارسیا و ساعی (۱۳۹۸) در پژوهشی دریافتند: اعتماد اجتماعی که یکی از سرمایه‌های اجتماعی در جامعه است، روی نگرش شهروندان نسبت به توسعه سیاسی تأثیر مثبت دارد. همچنین اعتماد اجتماعی منجر به بالا رفتن سرمایه اجتماعی در جامعه می‌شود.

- صفری و سلیمانی (۱۳۹۵) در مطالعه خود دریافتند که بین اعتماد کادر آموزشی به دانش‌آموزان و والدین و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و نیز دریافتند که سطح

۲۲۶ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال دوازدهم، شماره چهارم، تابستان ۱۴۰۰

اعتماد معلمان در مدارس متوسطه اول از حد متوسط پایین تر بوده و نامطلوب است.

- میرکمالی و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیق خود دریافتند که بین اعتماد معلمان و ساختار توانمندساز مدرسه رابطه مثبت و معنی داری حاکم است. و نیز مطالعه آنان نشان داد که سطح فرهنگ اعتماد در مدارس ابتدایی شهر تهران از حد متوسط پایین تر بوده و از مطلوبیت لازم برخوردار نیست. - مرشدی (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای که در مدارس شهرستان پاکدشت انجام داد، دریافت که بین اعتماد مدیر و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معنی داری وجود ندارد؛ در حالی که بین اعتماد معلمان به دانش‌آموزان و والدین رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد.

- مالی و هاتی (۲۰۱۲) در مطالعه خود دریافتند که بین اعتماد کادر آموزشی و رضایت شغلی معلمان رابطه معنی داری وجود ندارد؛ در حالی که کیفیت روابط اجتماعی معلمان در محیط کار موجب ارتقاء رضایت شغلی آن‌ها می‌شود.

- فان (۲۰۱۴) در تحقیقی تأثیر سرمایه اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی بر دسترسی خانواده‌های چینی به منابع آموزشی را مورد بررسی قرار داده است. بر اساس تحقیق فان، سرمایه اقتصادی - فرهنگی و اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارند و تأثیر سرمایه فرهنگی بیشتر است (به نقل از کریمی ۱۳۹۸).

- کاس (۲۰۱۵) در تحقیقی با عنوان «کاهش اعتماد به دیگران و عدم اطمینان به نهادها در بین افراد بزرگسال و نوجوانان آمریکایی در بین سال‌های ۱۹۷۲ و ۲۰۱۲» نشان داد که به‌طور معناداری، اعتماد آمریکایی‌ها به همدیگر کم شده و آن‌ها اطمینان کمی به نهادهایی چون رسانه‌های خبری و دینی دارند (به نقل از کریمی ۱۳۹۸).

روش‌ها

روش تحقیق پژوهش حاضر، از نظر هدف کاربردی و از نظر روش از نوع اکتشافی و از روش آمیخته استفاده می‌شود. در بخش کیفی از روش دلفی استفاده خواهد شد. داده‌های کیفی از نتایج مصاحبه با خبرگان حاصل می‌شود و داده‌های کمی نیز با استفاده از پرسشنامه استخراج و از نظر اجرا بخشی از آن توصیفی و پیمایشی و بخشی دیگر به روش همبستگی - علی است که با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری میزان و نوع تأثیرات (مستقیم و غیرمستقیم) تعدادی از متغیرهای

مستقل مورد مطالعه قرار خواهند گرفت.

جامعه آماری پژوهش حاضر در قسمت کیفی، ۱۵ نفر از اعضای هیئت علمی مرتبط با موضوع که دارای تجربه تدریس و دارای تألیفات و پژوهش‌های مرتبط را داشته‌اند مصاحبه انجام می‌گیرد و در بخش کمی، مدیران آموزش و پرورش شهر تهران بر اساس جدول مورگان ۳۸۰ نفر انتخاب شدند و برای جمع‌آوری اطلاعات بعد از انجام مصاحبه و مشخص شدن ابعاد و الگوی شکل‌گیری اعتماد اجتماعی، پرسشنامه‌ای تنظیم می‌شود که این پرسشنامه دارای ۱۱۰ گویه به طیف لیکرت تنظیم شده است.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی پس از انجام مصاحبه نیمه‌ساختار یافته که با طرح پرسش صورت گرفته که عبارت‌اند از: (الف) از نگاه خودتان، اعتماد - اجتماع اجتماعی را تعریف کنید. (ب) وضعیت شکل‌گیری اعتماد اجتماعی در بین دانش‌آموزان را چگونه می‌بینید؟ (ج) چه عواملی بر شکل‌گیری اعتماد دانش‌آموزان مؤثر است؟ سپس داده‌های لازم بر اساس «اشباع نظری» جمع‌آوری گردید. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از کدگذاری باز، محوری و گزینشی به‌وسیله نرم‌افزار AMOS استفاده گردید.

جدول ۱: یافته‌های حاصل از پرسشنامه ابعاد اعتماد اجتماعی بر اساس تکنیک

آنتروپی شانون

میانگین وزن دسته	وزن شاخص	بار اطلاعاتی شاخص	میانگین دسته	میانگین	جمع نمره	شاخص / متخصصین	دسته
۰/۰۵۱	۰/۰۵۲	۱/۲۶۲	۳/۹۳	۴/۲	۲۱	مثبت اندیشی	عوامل فردی
	۰/۰۵۰	۱/۲۵۰		۴	۲۰	صداقت	
	۰/۰۵۲	۱/۲۶۲		۳/۶	۱۸	کمال‌گرایی	
	۰/۰۵۲	۱/۲۶۲		۴/۲	۲۱	روشن فکری	
	۰/۰۵۲	۱/۲۶۲		۴/۲	۲۱	خودکارآمدی	
	۰/۰۴۷	۱/۲۳۷		۴/۲	۲۱	کنترل هیجان	
	۰/۰۵۵	۱/۲۷۵		۴/۴	۲۲	اعتماد به نفس	
	۰/۰۳۵	۱/۲۷۵		۲/۸	۱۴	خردورزی	
	۰/۰۵۲	۱/۱۷۵		۴/۲	۲۱	کنجکاوی	
	۰/۰۵۰	۱/۲۶۲		۴	۲۰	مصمم بودن	
	۰/۰۵۲	۱/۲۵۰		۳	۱۵	انضباط کاری	

۲۲۸ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال دوازدهم، شماره چهارم، تابستان ۱۴۰۰

دسته	شاخص / متخصصین	جمع نمره	میانگین	میانگین دسته	بار اطلاعاتی شاخص	وزن شاخص	میانگین وزن دسته
	پشتکار	۲۰	۴	۴/۰۴	۱/۲۶۲	۰/۰۵۵	
	مهربانی	۲۱	۴/۲		۱/۲۷۵	۰/۰۵۰	
	تواضع	۲۲	۴/۴		۱/۲۵۰	۰/۰۵۲	
	پیشرفت	۲۱	۴/۲		۱/۲۶۲	۰/۰۴۵	
	استناد گرایی	۱۴	۲/۸		۱/۲۷۵	۰/۰۵۵	
	قاطعیت	۲۱	۴/۲		۱/۲۷۵	۰/۰۳۵	
	خود کنترلی	۲۰	۴		۱/۱۷۵	۰/۰۵۲	
عوامل اجتماعی	احترام به ارزش ها	۱۹	۳/۸	۴/۰۴	۱/۲۲۵	۰/۰۳۷	۰/۰۴۴
	اعتماد اجتماعی	۲۱	۴/۲		۱/۱۸۷	۰/۰۵۲	
	تعهد کاری	۱۹	۳/۸		۱/۲۶۲	۰/۰۴۷	
	وفاداری به ارزش ها	۲۲	۴/۴		۱/۲۳۷	۰/۰۵	
	صحت پذیری اطلاعات	۲۰	۴		۱/۲۵۰	۰/۰۳۶	

جدول ۲: تحلیل عاملی تأییدی حالت تخمین استاندارد

مفهوم	مولفه	سوالات	عدم معناداری	عدم معناداری (sig)	نتیجه
ابعاد اعتماد اجتماعی	مثبت اندیشی	سؤال ۱	۰/۷۹	۰/۰۰۰	تأیید
		سؤال ۲	۰/۹۵	۰/۰۰۰	تأیید
		سؤال ۳	۰/۶۰	۰/۰۰۰	تأیید
		سؤال ۴	۰/۹۵	۰/۰۰۰	تأیید
		سؤال ۵	۰/۶۸	۰/۰۰۰	تأیید
		سؤال ۶	۰/۸۶	۰/۰۰۰	تأیید
		سؤال ۷	۰/۸۰	۰/۰۰۰	تأیید
	انطباق اجتماعی	سؤال ۸	۰/۹۵	۰/۰۰۰	تأیید
		سؤال ۹	۰/۹۶	۰/۰۰۰	تأیید
		سؤال ۱۰	۰/۸۱	۰/۰۰۰	تأیید
		سؤال ۱۱	۰/۷۸	۰/۰۰۰	تأیید
		سؤال ۱۲	۰/۷۱	۰/۰۰۰	تأیید
	احترام	سؤال ۱۳	۰/۸۷	۰/۰۰۰	تأیید
		سؤال ۱۴	۰/۸۳	۰/۰۰۰	تأیید

ارائه الگوی برای شکل‌گیری اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان دبیرستانی □ ۲۲۹

نتیجه	عدم‌معداری (sig)	عدم‌معداری	سوالات	مولفه	مفهوم
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۱	سؤال ۱۵	تعهد اجتماعی	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۶۹	سؤال ۱۶		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۹	سؤال ۱۷		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۹	سؤال ۱۸		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۱۹		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۲۰		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۱	سؤال ۲۱	مشارکت اجتماعی	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۶	سؤال ۲۲		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۰	سؤال ۲۳		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۶	سؤال ۲۴		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۴	سؤال ۲۵		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۲	سؤال ۲۶		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۲۷	انعطاف‌پذیری	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۲	سؤال ۲۸		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۲۹		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۶۰	سؤال ۳۰	حمایت اجتماعی	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۳	سؤال ۳۱		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۰	سؤال ۳۲		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۲	سؤال ۳۳	کمال‌گرایی	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۹	سؤال ۳۴		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۳۵		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۶۶	سؤال ۳۶	ثبات هیجانی	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۳۷		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۳۸		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۸	سؤال ۳۹	خودکارآمدی	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۴۰		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۶۰	سؤال ۴۱		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۸	سؤال ۴۲	اعتماد به نفس	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۰	سؤال ۴۳		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۳	سؤال ۴۴		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۴	سؤال ۴۵		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۳	سؤال ۴۶		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۳	سؤال ۴۷		

۲۳۰ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال دوازدهم، شماره چهارم، تابستان ۱۴۰۰

نتیجه	عدم‌معداری (sig)	عدم‌معداری	سوالات	مولفه	مفهوم
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۴	سؤال ۴۸		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۳	سؤال ۴۹		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۵۱	سؤال ۵۰		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۴	سؤال ۵۱	تطابق پذیری با محیط مدرسه	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۸	سؤال ۵۲		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۰	سؤال ۵۳		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۸	سؤال ۵۴		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۰	سؤال ۵۵		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۸	سؤال ۵۶		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۶	سؤال ۵۷		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۶	سؤال ۵۸		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۶	سؤال ۵۹		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۰	سؤال ۶۰		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۶	سؤال ۶۱		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۷	سؤال ۶۲		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۷	سؤال ۶۳	وفاداری به ارزش ها	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۶۹	سؤال ۶۴		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۹	سؤال ۶۵		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۶۲	سؤال ۶۶	مصمم بودن	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۹	سؤال ۶۷		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۷	سؤال ۶۸		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۷	سؤال ۶۹		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۹	سؤال ۷۰	خودکارآمدی	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۷	سؤال ۷۱		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۹	سؤال ۷۲		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۷	سؤال ۷۳		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۴	سؤال ۷۴	پشتکار	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۵۵	سؤال ۷۵		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۵۲	سؤال ۷۶		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۴	سؤال ۷۷	مهربانی	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۵۲	سؤال ۷۸		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۴	سؤال ۷۹		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۶	سؤال ۸۰		

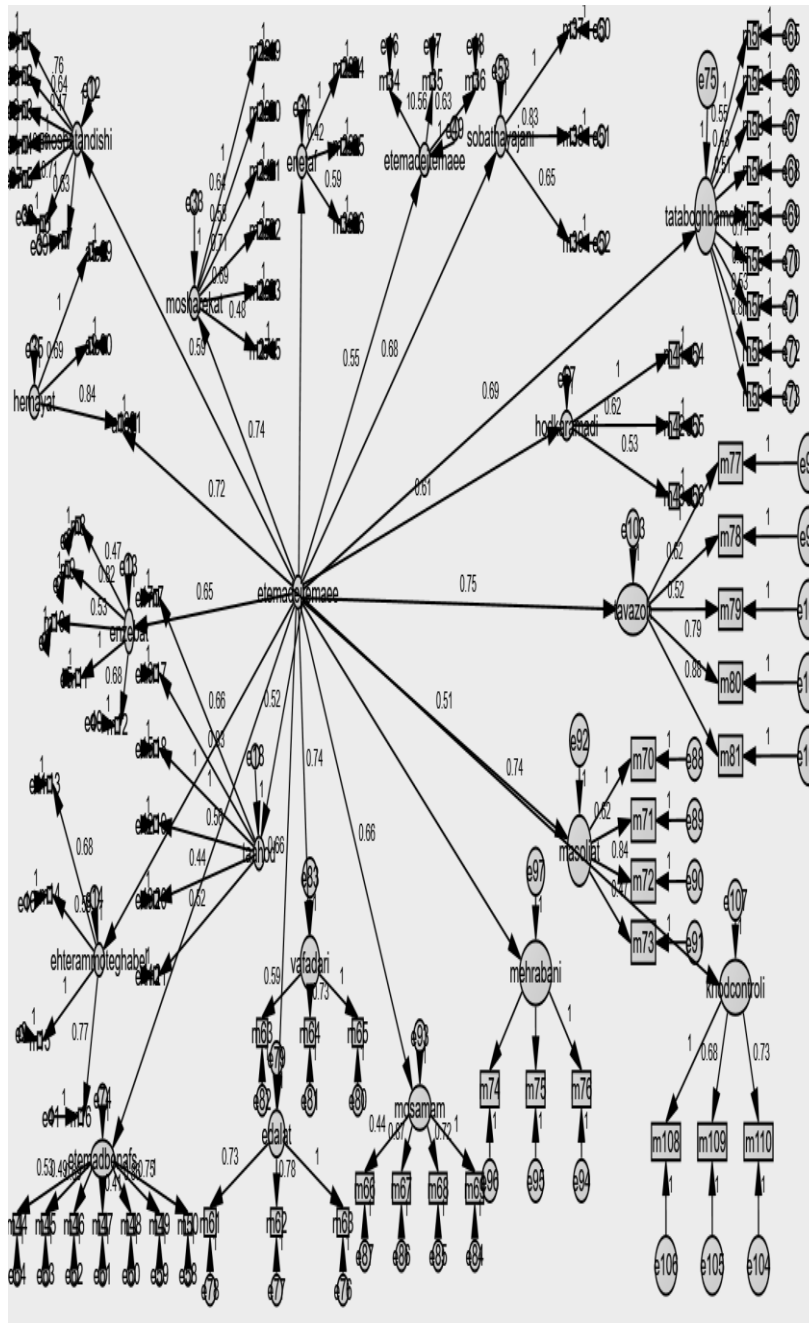

ارائه الگویی برای شکل‌گیری اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان دبیرستانی □ ۲۳۱

نتیجه	عدم‌معداری (sig)	عدم‌معداری	سوالات	مولفه	مفهوم
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۰	سؤال ۸۱	تواضع	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۹	سؤال ۸۲		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۹	سؤال ۸۳		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۸۴		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۶۰	سؤال ۸۶		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۸۷	صحت‌پذیری رفتاری	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۶۸	سؤال ۸۸		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۶	سؤال ۸۹		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۰	سؤال ۹۰	رشد اجتماعی	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۹۱		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۶	سؤال ۹۲		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۱	سؤال ۹۳	استنادگرایی	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۸	سؤال ۹۴		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۱	سؤال ۹۵		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۷	سؤال ۹۶		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۳	سؤال ۹۷	روابط دوستانه	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۱	سؤال ۹۸		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۶۹	سؤال ۹۹		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۹	سؤال ۱۰۰		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۹	سؤال ۱۰۱		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۱۰۲	قاطعت	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۱۰۳		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۱	سؤال ۱۰۴		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۶	سؤال ۱۰۵	خودکنترلی	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۰	سؤال ۱۰۶		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۶	سؤال ۱۰۷		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۴	سؤال ۱۰۸		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۲	سؤال ۱۰۹		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۱۱۰		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۲	سؤال ۱۱۱		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۱۱۲		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۶۰	سؤال ۱۱۳		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۳	سؤال ۱۱۴		

۲۳۲ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال دوازدهم، شماره چهارم، تابستان ۱۴۰۰

نتیجه	عدم‌معداری (Sig)	عدم‌معداری	سوالات	مؤلفه	مفهوم
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۰	سؤال ۱۱۵	ارتباطات اجتماعی	
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۲	سؤال ۱۱۶		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۹	سؤال ۱۱۷		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۱۱۸		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۶۶	سؤال ۱۱۹		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۱۲۰		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۱۲۱		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۷۸	سؤال ۱۲۲		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۵	سؤال ۱۲۳		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۶۰	سؤال ۱۲۴		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۸	سؤال ۱۲۵		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۰	سؤال ۱۲۶		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۳	سؤال ۱۲۷		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۴	سؤال ۱۲۸		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۳	سؤال ۱۲۹		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۳	سؤال ۱۳۰		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۸۴	سؤال ۱۳۱		
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۹۳	سؤال ۱۳۲		

شکل ۱: مدل آزمون شده مؤلفه‌های ابعاد اعتماد اجتماعی

جدول ۳: بررسی تک‌بعدی بودن معرف‌ها (آلفای کرونباخ و ترکیبی)

متغیر	پایایی مرکب ρ_c	آلفای کرونباخ
مثبت‌اندیشی	۰/۷۵	۰/۷۲
انضباط	۰/۷۹	۰/۷۰
احترام	۰/۸۳	۰/۷۵
تعهد اجتماعی	۰/۸۴	۰/۷۷
مشارکت اجتماعی	۰/۸۴	۰/۷۹
انعطاف‌پذیری	۰/۷۸	۰/۷۷
صداقت	۰/۷۹	۰/۷۸
کمال‌گرایی	۰/۸۵	۰/۷۹
ثبات هیجانی	۰/۹۴	۰/۹۳
خودکارآمدی	۰/۸۹	۰/۸۷
اعتماد به نفس	۰/۸۵	۰/۸۱
تطابق‌پذیری با محیط	۰/۷۵	۰/۷۲
کنجکاوی	۰/۷۹	۰/۷۰
وفاداری به ارزش‌ها	۰/۸۳	۰/۷۵
مصمم‌بودن	۰/۸۴	۰/۷۷
انضباط کاری	۰/۸۴	۰/۷۹
پشتکار	۰/۷۸	۰/۷۷
مهربانی	۰/۷۹	۰/۷۸
تواضع	۰/۸۵	۰/۷۹
صحت‌پذیری رفتاری	۰/۹۴	۰/۹۳
رشد اجتماعی	۰/۸۹	۰/۸۷
استناد‌گرایی	۰/۸۵	۰/۸۱
روابط دوستانه	۰/۸۴	۰/۷۹
قاطعیت	۰/۷۸	۰/۷۷
خودکنترلی	۰/۷۹	۰/۷۸
ارتباطات اجتماعی	۰/۷۷	۰/۸۶

بحث و نتیجه‌گیری

از آنجایی که نتایج تحقیقات نشان می‌دهد، شکل‌گیری اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان باعث پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و موفقیت‌های علمی معلمان، دانش‌آموزان در ارتباط است. شناسایی عواملی که موجب شکل‌گیری فرهنگ اعتماد در دانش‌آموزان می‌گردد باید مورد بررسی تا زمینه ایجاد و توسعه این فرهنگ در مدارس فراهم گردد. همچنین از آنجایی که هدف اصلی این تحقیق شناسایی عواملی است که موجب شکل‌گیری اعتماد اجتماعی در بین دانش‌آموزان متوسطه می‌شود، سه سؤال اساسی وجود دارد: اولاً وضعیت اعتماد اجتماعی در بین دانش‌آموزان متأثر از چه عواملی است؟ ثانیاً، چه عواملی در شکل‌گیری اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان مؤثر است؟ ثالثاً، چه مدل مناسبی را می‌توان ارائه کرد؟

اولین یافته تحقیق بر مبنای نظرات متخصصان و صاحب‌نظران و خبرگان آموزشی نشان داد: عواملی در شکل‌گیری اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان شناسایی و مورد تأیید این جامعه آماری کیفی قرار گرفته است عبارت‌اند از: مثبت‌اندیشی، انضباط اجتماعی، احترام، تعهد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انعطاف‌پذیری، حمایت اجتماعی، کمال‌گرایی، ثبات هیجانی، خودکارآمدی، اعتماد به نفس، تطابق‌پذیری با محیط، عدالت‌پذیری، وفاداری به ارزش‌ها، مصمم بودن، مسئولیت‌پذیری، پشتکار، مهربانی، تواضع، صحت‌پذیری رفتاری، رشد اجتماعی، استنادگرایی، روابط دوستانه، قاطعیت، خودکنترلی از ابعاد اجتماعی مشخص شدند و در ابتدا با استفاده از نظر نخبگان و از طریق مصاحبه شکل‌گیری اولیه مؤلفه‌ها و سؤالات انجام شده است. با استفاده از اعتبارسنجی خبرگان (CVR) و برای تصفیه گویه‌ها از شاخص لوشه استفاده شده است. بر اساس جدول لوشه ۶۱ درصد سؤالات مورد پذیرش قرار گرفته که از ۱۱۰ سؤال پرسشنامه می‌باشد که برای تعیین مدل کلی اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان مشخص شده است. این یافته با پژوهش صفری و همکاران (۱۳۹۹) و مطالعه صفری و سلیمانی (۱۳۹۵) و یافته میرکمالی و همکاران (۱۳۹۴) و مرشدی (۱۳۹۲) همسو بوده و حکایت از اینکه اعتماد اجتماعی از مؤلفه‌های مختلفی که مطرح شده تشکیل می‌گردد.

دومین یافته این مطالعه حاکی از آن است که در شکل‌گیری اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان عواملی می‌تواند زمینه‌ساز باشد که عبارت‌اند از: عدالت‌محوری و مسئولیت‌محوری - توجه به مسائل حمایت اجتماعی، کمال‌گرایی و بهسازی، مسئولیت‌پذیری، بهسازی منابع اخلاقی، بهسازی در حوزه وفاداری

۲۳۶ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال دوازدهم، شماره چهارم، تابستان ۱۴۰۰

به ارزش‌ها، انضباط، بهسازی در حوزه عملکرد سازنده و بهسازی در حوزه فرهنگ و تعهد اجتماعی مورد توجه می‌باشد و اگر نظام مدیریتی کشور چهار عامل که از نتایج و یافته‌های کاربردی پژوهش حاضر می‌باشد مورد توجه و تأکید قرار دهد زمینه‌ساز ایجاد و شکل‌گیری اعتماد اجتماعی در مدارس را فراهم می‌نماید. نخستین عامل مهم به تعاملات سازنده معلمان و دانش‌آموزان برمی‌گردد که جو و فضای مدرسه به گونه‌ای شود که دغدغه اصلی موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان باشد و دومین عامل به «آگاهی‌بخشی» برمی‌گردد که زمانی اعتماد در مدارس ایجاد و توسعه پیدا می‌کند که دانش و آگاهی لازم بین دانش‌آموزان، معلم، والدین حاکم شود، به طوری که هم معلمان بتوانند توانمندی‌ها و فعالیت‌های برجسته خود را ارائه کنند و هم دانش‌آموزان با ارکان مدرسه در تعامل و به دنبال بهسازی و توانمندی باشند. سومین عامل که می‌تواند منشاء شکل‌گیری اعتمادسازی در مدارس در بین دانش‌آموزان شود ویژگی‌های اخلاقی کادر آموزشی مربوط می‌شود. از آنجایی که اعتماد ریشه در روابط دارد، هیچ رابطه‌ای هم بدون وجود صداقت، خیرخواهی، نوع‌دوستی، گذشت و فداکاری ادامه‌دار نخواهد شد. بنابراین نظام آموزش و پرورش می‌تواند با بهره‌گیری از اساتید برتر انگیزشی و علمی و با برگزاری کارگاه‌های علمی انگیزشی هم برای معلمان، خانواده، زمینه‌ای در شکل‌گیری و فرهنگ اعتماد و با آگاهی‌بخشی و برشمردن ویژگی‌های اخلاقی و اثرات مثبت آن‌ها فراهم نماید.

چهارمین عامل، به ساختار توانمندساز مدرسه برمی‌گردد که بالادستی‌ها با حمایت مالی و تفویض اختیارات بیشتر به مدیران مدارس قوانین و مقرراتی در مدرسه حکمفرما شود که ضمن حمایت از دانش‌آموزان و معلمان، تسهیل‌گر کار معلمی شوند، به طوری که معلمان در جهت موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان، والدین آن‌ها با آگاهی و توانمندسازی لازم برای رفع موانع اعتماد و توسعه آن صرف وقت، فکر و همت والا به‌طور جمعی با بهره‌گیری از مدل ارائه شده بکوشند.

منابع:

- Karami, A. Et al. (2019). The Impact of Cultural Capital on Social Trust (Citizens of Zanjan),
- Urban Sociological Studies, Ninth Year, No. 30, pp. 151-182 [in Persian]
- Seidi et al. (2019). Predicting community-friendly behavior based on social trust. Journal of Knowledge and Research in Applied Psychology, Year 20, Issue 3, Consecutive (77), pp. 11-21 [in Persian]
- Safari et al. (2020). Identifying the factors that develop the culture of teachers' social trust in students in schools. Jundishapur Educational Development Magazine, 11th year, special issue 1399 [in Persian]
- Eyvazi, F (1999). Classroom Management. Grows of Educational Technology, 14th, No. 3
- Hoy, Wane, K. et al. (2002). Predictors of Faculty Trust in Elementary Schools: Enabling Bureaucracy, Teacher Professionalism and Academic Press.
- The Ohio State University Hoy, K. Wayne; Miskel. G. Ceccil (2003). Educational administration: Theory, research and practice (9th ed.) New York: McGraw – Hill Hoy, K.
- Wayne; Miskel, G. Ceccil (2013). Educational administration: Theory, research, and practice (9th ed.). Translated by Soleimani, Safari and Nazari, SAMT, Tehran, Iran, (in Persian)
- .Malele, Dimitri, V; Houtte, Mieke, V. (2012). The role of teacher and faculty trust in forming teacher's job satisfaction: Do years of experience make a difference? Teaching and Teacher Education, August 2010, 879-889
- Mirkamali, Seyed Mohammad; Alami, Farnossh; Narenji Sani, Fatemeh (2012). Role of Trust Culture in Teachers' Performance in Elementary Schools in Tehran, Educational Innovations, 11, 42, pp. 31-49, (in Persia)
- Morshedi Rad, Taghi (2013). Relationship between Manager's Trust and Student Achievement, MA. Thesis, Islamic Azad University, Gramsar Branch (in Persian)
- Pour Sayyad, Zakaria, (1997). Relationship between Teachers' Job Satisfaction and Student Achievement of Tehran Elementary School in Grade Five." M. A. Thesis. Tehran
- SaFari, Mahmood; Soleimani, Nader (2016). Relationship between Academic Optimism Culture and Student Achievement, Educational Leadership and Administration, Islamic Azad University, Garmsar Branch, 10, 3, pp. 67-82, [in Persian]

۲۳۸ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال دوازدهم، شماره چهارم، تابستان ۱۴۰۰

- Safari, Mahmood; Soleimani, Nader (2019). Identifying Development Collective Efficacy Culture in Tehran Schools”, Journal of New Approaches in Administration, 10, 37, pp. 335-358 [in Persian]